

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 139/03-33

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 14. januára 2004 v senáte zloženom z predsedu Juraja Babjaka a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Eduarda Báránaya prerokoval sťažnosť R. K., bytom P., zastúpeného advokátkou JUDr. D. K., P., ktorou namietal porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky Okresným súdom Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 115/99, a takto

r o z h o d o l :

1. Právo R. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky Okresným súdom Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 115/99 porušené bolo.

2. R. K. priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Bratislava I povinný vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. Okresný súd Bratislava I je p o v i n n ý uhradiť trovy právneho zastúpenia R. K. advokátke JUDr. D. K., P., vo výške 4 398 Sk (slovom štyritisícristodevät'desiatosem slovenských korún).

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti R. K. n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 15. mája 2003 doručená sťažnosť R. K., bytom P. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátkou JUDr. D. K., P., ktorou namietal porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) Okresným súdom Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 115/99.

Ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu 18. júna 2003 a podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ju uznesením č. k. III. ÚS 139/03-12 prijal na ďalšie konanie. Na výzvu ústavného súdu účastníci konania oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Preto ústavný súd využil možnosť podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde a upustil od ústneho pojednávania, ktoré vzhľadom na charakter konania nemohlo prispieť k ďalšiemu objasneniu veci.

Navrhovateľ (v konaní pred ústavným súdom sťažovateľ) podal návrh na zaplatenie istiny 19 232,50 Sk s prísl., ktorý bol okresnému súdu doručený 21. septembra 1999. Sťažovateľ v sťažnosti uvádza, že napriek tomu, že od podania návrhu prešlo päť rokov, doteraz okresný súd nevydal právoplatné rozhodnutie a nedošlo ani k žiadnemu úkonu

smerujúcemu k náprave. Sťažovateľ podal sťažnosť na zbytočné prietahy v konaní adresovanú predsedovi okresného súdu, ktorý mu listom z 11. novembra 2002 oznámil, že v konaní sa nepokračovalo z dôvodu odchodu zákonnej sudkyne na materskú dovolenku.

V predmetnej veci sťažovateľ podal aj návrh na nariadenie predbežného opatrenia, ktorý okresný súd uznesením č. k. 22 C 115/99-7 z 9. novembra 1999 zamietol.

Podľa sťažovateľa z vyššie uvedených skutočností jednoznačne vyplýva, že okresný súd svojou nečinnosťou spôsobil prietahy v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 115/99, čím porušil jeho základné právo na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov.

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd rozhodol, že *„nekonaním Okresného súdu Bratislava I v občianskoprávnej veci R. K., P. došlo k porušeniu jeho ústavného práva na prerokovanie jeho veci bez prietahov zaručených v čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a priznal finančné zadosťučinenie v zmysle čl. 127 Ústavy SR v sume 50 000,- Sk, ktoré je Okresný súd Bratislava I povinný vyplatiť v lehote 2 mesiacov od právoplatnosti Nálezu ústavného súdu“*.

Podpredsedníčka okresného súdu sa na výzvu ústavného súdu vyjadrila k sťažnosti podaním doručeným ústavnému súdu 15. augusta 2003. Urobila v ňom prehľad spisu, z ktorého vyplýva, že posledné pojednávanie vo veci sa konalo 6. novembra 2001. Ďalej uvádza, že zákonná sudkyňa JUDr. Z. M. nastúpila 13. júla 2002 na materskú dovolenku. JUDr. L. P. 24. apríla 2003 prevzala oddelenie 22 C na základe dodatku k rozvrhu práce na rok 2003. Dňa 12. mája 2003 požiadal Okresný súd Prešov o vykonanie výsluchu účastníka konania – navrhovateľa. Dňa 12. júna 2003 bol navrhovateľ vypočutý a 16. júna 2003 po vybavení dožiadania Okresný súd Prešov vrátil spis. Termín pojednávania je stanovený na 17. september 2003.

Podpredsedníčka okresného súdu odvolajúc sa na priebeh konania poukázala na to, že okresný súd vo veci riadne konal, účastníci sa na stanovené termíny pojednávania opakovane nedostavili, čím marili priebeh konania.

Okrem toho uviedla, že po nástupe JUDr. Z. M. na materskú dovolenku 13. júla 2002 nebolo oddelenie 22 C do 22. apríla 2003 z dôvodu nedostatočného personálneho obsadenia súdu pridelené inému sudcovi. Po skončení výberového konania bolo oddelenie ihneď pridelené na vybavenie JUDr. L. P., ktorá ďalej vo veci bez priet'ahov koná.

II.

Ústavný súd na základe s'ťažnosti s'ťažovateľa, vyjadrenia podpredsedníčky okresného súdu a hlavne spisu okresného súdu sp. zn. 22 C 115/99 zistil nasledovný priebeh a stav konania:

Okresnému súdu bol 21. septembra 1999 doručený návrh na zaplatenie istiny 19 232,50 Sk odporcom CK MAXIM, spol. s r. o., Župné námestie 7, Bratislava. V ten istý deň bol navrhovateľom podaný okresnému súdu aj návrh na vydanie predbežného opatrenia, ktorý okresný súd uznesením č. k. 22 C 115/99-7 z 9. novembra 1999 zamietol. Okresný súd 27. septembra 2000 vydal na základe návrhu na zaplatenie istiny 19 232,50 Sk platobný rozkaz č. k. Ro 22 C 115/99-11. Odporca 10. októbra 2000 podal proti platobnému rozkazu odpor. Uznesením z 8. novembra 2000 uložil okresný súd odporcovi povinnosť zaplatiť súdny poplatok za odpor. Súdny poplatok bol odporcom zaplatený 12. januára 2001. Prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 14. júna 2001. Na pojednávanie sa nedostavil navrhovateľ, jeho právny zástupca ani odporca, všetci mali doručenie riadne vykázané. Právna zástupkyňa odporcu sa na pojednávanie nedostavila, svoju neúčasť na pojednávaní 12. júna 2001 písomne ospravedlnila. Ďalšie pojednávanie sa konalo 18. septembra 2001, na ktoré sa nedostavil štatutárny zástupca odporcu, ktorý neúčasť na pojednávaní ospravedlnil. Nedostavil sa ani právny zástupca odporcu, ktorý nemal vykázané doručenie. Pojednávanie bolo odročené na 6. november 2001 z dôvodu neprítomnosti odporcu a jeho právneho zástupcu. Sudkyňa listom z 21. septembra 2001 vyzvala odporcu, aby oznámil aktuálnu adresu sídla právnej zástupkyne JUDr. E. B., pretože zásielka sa vrátila s oznamom, že na uvedenej adrese nesídlí. V poradí tretie pojednávanie sa konalo 6. novembra 2000, na ktoré sa bez ospravedlnenia nedostavil odporca ani jeho právny zástupca. Obidvaja mali doručenie predvolania riadne vykázané. Súd pojednával v ich

neprítomnosti. Právny zástupca navrhovateľa na pojednávaní okrem iného uviedol, že sa mu nepodarilo na pojednávanie zabezpečiť originál dokladov, ktoré sa nachádzajú vo fotokópii v spise, a navrhol, aby súd dožiadaným súdom vypočul v predmetnej veci navrhovateľa, ktorý sa bližšie vyjadrí k skutkovému stavu. Pojednávanie bolo odročené na neurčito z dôvodu vypočutia navrhovateľa dožiadaným súdom. Dňa 12. mája 2003 sudkyňa JUDr. P. L. urobila dožiadanie na Okresný súd v Prešove za účelom vykonania výsluchu navrhovateľa. Okresný súd v Prešove 12. júna 2003 vypočul navrhovateľa a spísal zápisnicu o výsluchu. Právny zástupca navrhovateľa 19. júna 2003 žiadal okresný súd, aby vo veci konal a vytýčil termín pojednávania. Dňa 17. septembra 2003 okresný súd pojednával vo veci v neprítomnosti navrhovateľa a odporcu a rozhodol, že návrh navrhovateľa zo 17. septembra 1999 zamieta.

III.

Článok 48 ods. 2 ústavy o. i. zakotvuje právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto pre splnenie ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval (II. ÚS 26/95).

Ústavný súd v predchádzajúcich konaniach opakovane vyslovil právny názor, podľa ktorého v konaní o každom návrhu pred ústavným súdom, v ktorom navrhovateľ namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu (inú právnu ochranu), ako aj práva na spravodlivý proces z toho dôvodu, že všeobecný súd nekonal spôsobom ustanoveným v zákone, je nevyhnutné, aby boli najprv vyčerpané všetky právne prostriedky ich ochrany, ktoré sú navrhovateľovi dostupné (I. ÚS 1/97, I. ÚS 49/98).

Účelom priznania práva podať sťažnosť na prietahy v konaní je poskytnutie príležitosti súdu, aby sám odstránil protiprávny stav zapríčinený porušením práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (II. ÚS 26/95).

Navrhovateľ využil právny prostriedok, ktorého uplatnenie sa vyžaduje pred podaním návrhu na začatie konania pred ústavným súdom a podal sťažnosť na zbytočné prietahy v konaní podľa § 6 ods. 1 zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov, čo mu však nezabezpečilo odstránenie stavu právnej neistoty vo veci, s ktorou sa obrátil na okresný súd.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníkov a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

Pokiaľ ide o kritérium „zložitosť vecí“, ústavný súd bral do úvahy aj v predmetnom prípade skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97 a iné) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu veci, pričom na základe týchto hľadísk konanie o zaplatenie istiny ústavný súd nehodnotil ako zložitú vec.

Pri kritériu „správanie“ účastníkov ústavný súd zistil, že na pojednávanie sa ani raz nedostavil odporca ani jeho právna zástupkyňa, pričom iba v jednom prípade právna zástupkyňa odporcu nemala vykázané doručenie predvolania z dôvodu zmeny adresy. Pokiaľ ide o správanie navrhovateľa v preskúmvanej veci, ústavný súd zistil, že bez ospravedlnenia sa ani on, ani jeho právny zástupca nezúčastnil na prvom pojednávaní. Okrem toho je potrebné uviesť, že právny zástupca navrhovateľa, ktorý ho zastupoval na základe substitučného plnomocenstva, nedoložil súdu potrebné doklady týkajúce sa zájazdu, potrebné pre rozhodnutie vo veci samej a taktiež nemal potrebné informácie ohľadne objednávanie zájazdu a ďalších skutočností. Ústavný súd konštatuje, že zistené skutočnosti je potrebné zohľadniť pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v napadnutom

konaní k zbytočným priet'ahom, a to na ťarchu s'ťažovateľa, pretože keby bol od začiatku konania poskytol súdu potrebnú súčinnosť, možno predpokladať, že už v roku 2001 by bolo vo veci rozhodnuté.

Tretím hodnotiacim kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva s'ťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup samotného okresného súdu. Pri skúmaní toho, či v dôsledku jeho postupu došlo k porušeniu označeného základného práva, ústavný súd zistil, že tomu tak je, a to v dôsledku jeho nekonania v období od novembra 1999 do septembra 2000, keď okresný súd vydal platobný rozkaz. Ďalšie zbytočné priet'ahy spôsobené nekonaním okresného súdu boli v období od tretieho pojednávania, ktoré sa konalo v novembri 2001, do mája 2003, keď sudkyňa okresného súdu urobila dožiadanie na Okresný súd v Prešove.

V konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 22 C 115/99 teda došlo ku zbytočným priet'ahom v celkovej dĺžke 26 mesiacov, ktoré treba považovať za porušenie práva s'ťažovateľa na konanie bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd pri vymedzení celkovej dĺžky zbytočných priet'ahov bral do úvahy iba obdobie nečinnosti okresného súdu, pretože v ďalších obdobiach aj účastníci konania mali nemalý podiel na dĺžke konania.

IV.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o s'ťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, príp. nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, príp. prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

V súvislosti s úpravou sťažnosti čl. 127 ods. 3 ústavy ustanovuje: „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.“

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadost'učinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Sťažovateľ požadoval primerané finančné zadost'učinenie vo výške 50 000 Sk, ale neuviedol dôvody, na základe ktorých sa primeraného finančného zadost'učinenia domáha, preto ústavný súd vyzval právnu zástupkyňu sťažovateľa, aby odstránila tento nedostatok.

Právna zástupkyňa sťažovateľa na základe výzvy ústavného súdu uviedla, že „Priznanie primeraného finančného zadost'učinenia ako náhrady nemajetkovej ujmy prichádza do úvahy v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody nie je už možné napraviť, t. j. že neprichádza do úvahy zrušenie rozhodnutia alebo opatrenie resp. uvedenie do pôvodného stavu“, a daný prípad považuje za taký, kde už nemožno napraviť porušenie základného práva alebo slobody.

Ústavný súd priznal primerané finančné zadost'učinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy spočívajúcej v pocitoch neistoty a úzkosti spojených spravidla s neprimerane dlho trvajúcim stavom právnej neistoty.

Pri určovaní výšky primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie prípadná náhrada škody.

Ústavný súd rozhodol o porušení práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, ale už neprikázal okresnému súdu, aby v označenom súdnom konaní konal bez zbytočných priet'ahov, pretože v priebehu konania na ústavnom súde okresný súd rozhodol vo veci. Vzhľadom na to, že v celková doba konania okresného súdu bola poznačená zbytočnými priet'ahmi z dôvodu nečinnosti okresného súdu, ústavný súd rozhodol aj o primeranom finančnom zadosťučinení podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde vo výške 20 000 Sk. Vo zvyšnej časti návrhu o primeranom finančnom zadosťučinení nevyhovel, pretože na celkovej dĺžke konania, ako vyplýva z vyššie uvedeného, mal podiel aj sťažovateľ.

Právna zástupkyňa sťažovateľa v liste z 18. decembra 2003 žiadala ústavný súd o priznanie trov právneho zastúpenia podľa § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z. z.“), podľa ktorého odmena za jeden úkon je 1/3 výpočtového základu, t. j. 4 270 Sk. Odmena trov podľa návrhu právnej zástupkyne pozostáva za úkony prevzatie a príprava zastúpenia, doplnenie ústavnej sťažnosti, 2-krát režijný paušál, spolu 8 796 Sk.

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách požadovaných právnu zástupkyňou sťažovateľa vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konaní uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľ bol vo veci úspešný, a preto je potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania okresným súdom.

Pri výške náhrady trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádzal z ustanovenia § 13 ods. 8 vyhlášky č. 163/2002 Z. z., ktoré upravuje výšku odmeny za zastupovanie pred ústavným súdom, ak predmet sporu nie je oceniteľný peniazmi, podľa ktorého odmena za

jeden úkon je jedna tretina výpočtového základu. Predmetom konania pred ústavným súdom je ochrana základných práv a slobôd, ktorá nie je oceniteľná peniazmi.

Podľa § 1 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. výpočtovým základom na účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka.

Podľa oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky za prvý polrok 2002 bola priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky 12 811 Sk.

Podľa takto určených kritérií je výška odmeny za prevzatie a prípravu zastúpenia 4 270 Sk podľa ustanovenia § 16 ods. 1 vyhlášky č. 163/2002. Vzhľadom na to, že právna zástupkyňa nedopĺňala sťažnosť, nemohol ústavný súd priznať trovy konania za tento úkon. Listom, ktorý bol ústavnému súdu doručený 18. decembra 2003, právna zástupkyňa sťažovateľa na základe výzvy ústavného súdu odôvodnila požadované finančné zadostučinenie, čo malo byť podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde obsiahnuté už v sťažnosti. Ústavný súd rozhodol aj o priznaní náhrady výdavkov na miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné vo výške jednej stotiny výpočtového základu podľa § 19 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z., t. j. 128 Sk. Podľa takto určených kritérií je správny výpočet trov vo výške 4 398 Sk, ktoré ústavný súd zaviazal uhradiť právnej zástupkyňi sťažovateľa okresný súd. Vo zvyšnej časti požadovaným trovám právneho zastúpenia ústavný súd nevyhovel.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. januára 2004